

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrittäjien eläkelain 1 ja 9 §:n sekä työntekijäin eläkelain 10 a ja 19 c §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan yrittäjien eläkelakia muutettavaksi siten, että aloittavan yrittäjän vakuutusmaksu olisi 75 prosenttia yrittäjien eläkelain mukaisesta vuosittain vahvistettavasta vakuutusmaksuprosentista. YEL-yrittäjällä olisi oikeus ehdotettuun aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennukseen iästä riippumatta ensimmäisen yrittäjätoiminnan 48 kuukaudelta. Jos yrittäjän ensimmäinen yrittäjätoiminta kestäisi alle 48 kuukautta, vakuutusmaksu laskettaisiin yrittäjän vaatimuksesta alennetun prosentin mukaan 48 kuukaudesta jäljelle jääneeltä ajalta vielä toisessa yrittäjätoiminnassa.

Ehdotetun aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennuksen soveltamisen edellytyksenä olisi, että yrittäjän ensimmäinen yrittäjien eläkelain mukainen yrittäjätoiminta alkaa lainmuutoksen voimaantulon jälkeen. Sellaiseen YEL-yrittäjään, jonka yrittäjätoiminta on alkanut ennen ehdotettua lainmuutosta,

sovellettaisiin lainmuutoksen voimaantulon jälkeenkin aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennusta koskevia säännöksiä sellaisina kuin ne ovat ehdotetun lainmuutoksen voimaan tullessa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työntekijäin eläkelakia siten, että työntekijälle myönnetty kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus voitaisiin maksaa työnantajalle samalta ajalta ja saman määräisenä kuin työnantaja on maksanut työntekijälle palkkaa. Viittaussäännösten kautta ehdotettu muutos koskisi merimieseläkelakia lukuun ottamatta myös muita yksityisten alojen työeläkelakien nojalla myönnettyjä etuuksia.

Lisäksi edellä mainittuihin lakeihin ehdotetaan tehtäväksi eräitä, lähinnä teknisluonteisia tarkistuksia.

Ehdotetut lainmuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2001 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yrittäjien eläkelaki

Lain mukainen vähimmäistyötuloraja

Yrittäjien eläkelain (468/1969, YEL) mukaisella yrittäjällä tarkoitetaan henkilöä, joka tekee ansiotyötä olematta työsuhteessa taikka virka- tai muussa julkisoikeudellisessa toissuhteessa.

Lain 1 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan laki ei kuitenkaan koske yrittäjää, jonka työtulo kuukautta kohden lain alaisesta ansiotyöstä on arvioitava keskimäärin pienemmäksi kuin työntekijäin eläkelain (395/1961, TEL) 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa edellytetty määrä, joka vuoden 2000 TEL-indeksitasossa on 1 206,13 markkaa kuukaudessa, kaksinkertaisena. Sanottu määrä on kaksinkertaisena 2 412,26 markkaa kuukaudessa.

Lain soveltaminen urheilijoihin

YEL:n 1 §:n 4 momentin mukaan laki ei koske myöskään urheilemista. TEL:n 1 §:n 2 momentissa on vastaavanlainen säännös.

Urheilijoiden eläketurvasta säädetään urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa (575/2000), joka on tullut voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2000. Mainitun lain antamisen yhteydessä TEL:n 1 §:n 2 momenttiin lisättiin säännös, jonka mukaan urheilemista koskevasta eläketurvasta säädetään urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa. Tällaista lisäystä ei tehty YEL:n 1 §:n 4 momenttiin.

Aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennus

YEL:n piiriin kuuluva yrittäjä on velvollinen ottamaan lain mukaisen vakuutuksen, jos hänen yrittäjätoimintansa kestää vähintään

neljä kuukautta. Vakuutuksen ottamisen yhteydessä yrittäjälle vahvistetaan YEL-työtulo, jonka perusteella yrittäjän vakuutusmaksu määräytyy ja eläketurva karttuu. Työtulon määrä arvioidaan eläketurvakeskuksen yhdessä eri yrittäjäjärjestöjen kanssa laatiman ohjeiston pohjalta.

Lain 9 §:n 1 momentin mukaan yrittäjä on velvollinen suorittamaan vakuutusmaksun, joka lasketaan yrittäjälle vahvistetusta työtulosta soveltamalla sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamaa maksuprosenttia. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa maksuprosentin vuosittain samaksi kuin se prosentimäärä, jonka voidaan arvioida vastaavan työntekijäin eläkelain vähimmäisehtojen mukaisen vakuutuksen keskimääräistä maksua prosentteina palkoista. Sosiaali- ja terveysministeriön päätöksellä (1285/1999) YEL:n mukaiseksi vakuutusmaksuprosentiksi vuodelle 2000 on vahvistettu 21.

Lain 9 §:n 2 momentin mukaan yrittäjän, joka ei ole YEL:n mukaista toimintaa aloittaessaan täyttänyt 43 vuotta, maksuprosentti on puolet 1 momentin mukaisesta maksuprosentista yrittäjätoiminnan aloittamisvuotena ja kahtena sitä seuraavana kalenterivuotena. Jos yrittäjän maksuprosentti on kuitenkin hänen aikaisemman yrittäjätoimintansa perusteella määrätty 2 momentin mukaisesti, hän ei enää saa vakuutusmaksualennusta. Yrittäjä voi saada vakuutusmaksuprosenttiin alennuksen ainoastaan ensimmäisen säännöksessä tarkoitettuun vakuutusmaksun alennusaikaan kohdistuvan yrittäjätoiminnan perusteella, vaikka alennusaikaa olisi muuten jäljellä vielä uuden yrittäjätoiminnan aikana.

Lain 3 §:n mukaan yrittäjälle voidaan hakemuksesta myöntää vapautus vakuuttamisvelvollisuudesta, jos yrittäjän eläketurva ja hänen omaistensa perhe-eläketurva on muulla tavoin siten järjestetty, että niitä on pidettävä riittävinä. Tämä vakuuttamisvelvollisuudesta vapauttamisaika luetaan vakuutusmaksun alennussäännöstä sovellettaessa yrittäjätoiminta-aikaan. Näin ollen vakuutus-

maksun alennusaika voi kulua myös sinä aikana, kun yrittäjä on vapautettu vakuuttamisvelvollisuudesta.

Jos YEL:n alainen yrittäjä on laiminlyönyt lain mukaisen vakuutuksen ottamisen eikä kehotuksen saatuaankaan korjaa laiminlyöntiään eläketurvakeskuksen määräämässä kohdullisessa ajassa, eläketurvakeskus ottaa vakuutuksen yrittäjän puolesta. Säännös tästä yrittäjän pakkovakuuttamisesta on YEL:n 12 §:n 1 momentissa. Lain 12 §:n 3 momentin mukaan pakkovakuutettu yrittäjä ei voi saada aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennusta.

Aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennusta koskeva säännös tuli voimaan vuoden 1992 alusta, mutta sitä sovelletaan yrittäjään, jonka yrittäjätoiminta on alkanut 1 päivänä tammikuuta 1993 tai sen jälkeen. Yrittäjä on oikeutettu aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennukseen uuden yrittäjätoiminnan perusteella myös silloin, kun aikaisempi yrittäjätoiminta on päättynyt ennen vuotta 1993, jos yrittäjä on aloittaessaan uuden yrittäjätoiminnan 1 päivänä tammikuuta 1993 tai sen jälkeen vielä alle 43-vuotias. Myöskään sillä, onko 1 päivänä tammikuuta 1993 tai sen jälkeen yritystoiminnan aloittanut yrittäjä saanut alennuksen vakuutusmaksuun lain muutosta edeltäneiden pienyrittäjäsäännösten nojalla, ei ole merkitystä aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennuksen saamiselle.

Työntekijäin eläkelaki

Eläketurvakeskuksen päätös

TEL:n 10 a §:n 2 momentin mukaan jos työsuhteselvitys koskee eläketurvakeskuksen TEL:n 1 §:n 6 momentin perusteella ratkaistavaa asiaa, 1 momentissa tarkoitetun päätöksen antaa eläketurvakeskus. Lain 1 §:ää muutettiin muun muassa siten, että ne pykälän 6 momentissa olleet säännökset, joihin voimassa olevassa 10 a §:n 2 momentissa tarkoitetaan viitata, siirrettiin uuteen 1 §:n 7 momenttiin. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan tarkistettu 10 a §:n 2 momentin viittausta 1 §:n 6 momenttiin viittaukseksi 1 §:n 7 momenttiin.

Lain 1 §:n 7 momentin mukaan jos syntyy epäselvyyttä siitä, onko työntekijään sovel-

lettava työntekijäin eläkelakia tai, jos on syytä epäillä kysymyksessä olevan eläketurvan järjestämisvelvollisuuden tai vakuutusmaksun kiertäminen, asian ratkaisee eläketurvakeskus.

Työkyvyttömyyseläkkeen, kuntoutusrahan ja kuntoutuskorotuksen maksaminen työnantajalle

Työkyvyttömyyseläkkeen ja kuntoutusrahan maksamisesta työnantajalle säädetään työntekijäin eläkelain 19 c §:n 1 momentissa. Säännöksen mukaan jos eläkelaitos on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen tai kuntoutusrahan ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa, eläke tai kuntoutusraha maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle, kuitenkin enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä. Eläkettä ei makseta työnantajalle siltä osin kuin se on 4 d §:n 4 momentin perusteella suoritettava sairausvakuutusrahastolle eikä eläkettä tai kuntoutusrahaa makseta työnantajalle myöskään silloin, kun työnantaja on saanut korvauksen sairausajalta maksamastaan palkasta muun lain nojalla.

TEL:n säännöksiä työkyvyttömyyseläkkeen ja kuntoutusrahan maksamisesta työnantajalle muutettiin samassa yhteydessä, kun lakiin tehtiin holhouslainsäädännön uudistuksesta johtuvat muutokset vuonna 1999, jotka tulivat voimaan vuoden 2000 alusta. Tällöin kuntoutusrahan maksamista työnantajalle koskeneen 4 n §:n 4 momentin säännös yhdistettiin 19 c §:n 1 momenttiin ja samalla 4 n §:n 4 momentti kumottiin. Kumotun 4 n §:n 4 momentin mukaan palkan määrää vastaava osa kuntoutusrahasta maksettiin työnantajalle, jos tämä oli maksanut samalta ajalta palkkaa. Säännöksen tarkoituksena oli siten estää palkan ja kuntoutusrahan maksaminen samanaikaisesti, eikä säännöstä oltu rajoitettu koskemaan pelkästään sellaisia tilanteita, joissa on kysymys takautuvan kuntoutusrahan maksamista sairausajan palkan kanssa samalta ajalta. Lain 19 c §:n 1 momentin nojalla työnantajalle voidaan maksaa vain takautuva kuntoutusraha ja tämäkin vain silloin, jos työnantaja on maksanut samalta ajalta sairausajan palkkaa.

Työkyvyttömyyseläkkeen osalta 19 c §:n 1 momentti vastaa ennen edellä mainittua lainmuutosta voimassa ollutta lainsäädäntöä.

TEL:ssa ei ole nykyisin säännöstä, jossa säädettäisiin kuntoutuskorotuksen maksamisesta työnantajalle.

Lain 19 c §:n 7 momentin mukaan eläke voidaan maksaa 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa työnantajalle vain sillä edellytyksellä, että eläkkeen maksamista koskeva työnantajan ilmoitus on tehty vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää. Lain 4 n §:n 1 momentin mukaan kuntoutusrahasta ja sitä koskevasta päätöksenteosta on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa säädetään muun muassa eläkkeen maksamisesta. Käytännössä kuntoutusrahan työnantajalle maksamisen osalta on soveltuvin osin noudatettu lain 19 c §:n 7 momentin rajoitus-säännöstä.

1.2. Nykytilan arviointi

Yrittäjien eläkelaki

YEL:n mukainen vähimmäistyötuloraja

YEL:n mukainen vähimmäistyötuloraja on lain 1 §:n 3 momentin 2 kohdassa määritelty kuukausityötulona. Sen sijaan yrittäjälle vahvistettava työtulo vahvistetaan 7 §:n ja yrittäjien eläkeasetuksen (668/1969) 6 §:n 1 momentin nojalla vuosityötulona.

Sekä YEL:ssa määritelty vähimmäistyötuloraja että yrittäjälle vahvistettu työtulo ovat sidotut TEL-indeksiin. Siten ne tarkistetaan vuosittain vahvistetun TEL-indeksin mukaisesti. Eläketurvakeskus ilmoittaa työeläkelaitoksille vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamat TEL-indeksiluvut sekä työeläkelaeissa säädetyt markkarajamäärät kyseisen vuoden indeksitasoon tarkistettuina. Yrittäjälle vahvistetun työtulon indeksitarkistuksen tekee se eläkelaitos, josta yrittäjän lain mukainen vakuutus on otettu.

Kun eläkelaitoksissa käsitellään yrittäjien YEL:n 7 §:n mukaista työtuloa vuosityötulona ja 1 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaista vähimmäistyötuloa kuukausityötulona, voivat yrittäjälle vähimmäistyötulon suuruisena vahvistettu vuosityötulo ja määritelty vähimmäistyötuloraja olla indeksitarkistuksen

jälkeen määrältään erisuuruisia. Jos yrittäjälle vahvistettu vuosityötulo jää indeksitarkistuksen jälkeen kuukausitasoisena alle vähimmäistyötulorajan, yrittäjän työtulon rekisteröinti eläketurvakeskuksen rekisteriin ei onnistu. Ongelma tältä osin poistuisi, jos myös YEL:n mukainen vähimmäistyötuloraja määriteltäisiin vuosityötulon tasossa. Lain mukainen enimmäistyötuloraja määritellään jo nykyisinkin vuosityötulona.

YEL:n soveltaminen urheilijoihin

YEL:n 1 §:n 4 momentissa todetaan, ettei laki koske urheilemista. Selvyyden vuoksi momentissa tulisi olla viittaus urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annettuun lakiin (575/2000). Vastaavanlainen viittaus on jo TEL:n 1 §:n 2 momentissa.

Aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennus

Aloittavan yrittäjän maksualennusta koskevilla nykyisillä säännöksillä korvattiin aikaisemmin voimassa ollut pienituloisille yrittäjille tarkoitettu vakuutusmaksualennusjärjestely. Muutoksen keskeisenä tavoitteena oli, että yrittäjät vakuuttaisivat yrittäjätoimintansa työpanostaan vastaavalla työtulolla heti yrittäjätoiminnan alusta lukien. Tätä tavoitetta ei kuitenkaan ole täysin saavutettu, vaan yrittäjien ilmoittaman työtulon on vielä nykyisinkin arvioitu olevan pienemmän kuin yrittäjän työpanos edellyttäisi.

Sosiaali- ja terveysministeriön yrittäjämaksutyöryhmä on muistiossaan (STM työryhmämuistioita 1997:15) todennut, ettei 43 vuoden ikäraja aloittavaksi yrittäjäksi, joka saa vakuutusmaksuun alennuksen, ole enää asianmukainen. Ikäraja asettaa aloittavat yrittäjät ikänsä puolesta erilaiseen kilpailuasemaan. Lisäksi yrittäjätoiminnan aloittamisikä on noussut. Laissa oleva vakuutusmaksualennuksen saamiselle asetettu ikäraja ei ole omiaan tukemaan iäkkäämpien henkilöiden työllistymistä yrittäjätoiminnan kautta.

Nykyisissä säännöksissä oleva vakuutusmaksualennusajan määrittely on myös ongelmallinen. Kun yrittäjällä on oikeus alennukseen yrittäjätoiminnan aloittamisvuonna ja kahtena sitä seuraavana kalenterivuonna, maksualennusaika voi vaihdella kahdesta

kolmeen kalenterivuoteen riippuen siitä, aloitetaanko yritystoiminta vuoden lopussa vai alussa. Tällainen vakuutusmaksualennusajan määrittely ei ole tasapuolinen eri yrittäjiä kohtaan ja joissakin tapauksissa se on saattanut jopa lykätä vakuutuksen ottamista.

Nykyisten säännösten mukaan maksualennus voidaan myöntää vain ensimmäiseen lain voimaantulon jälkeen alkaneeseen yrittäjätoimintaan. Maksualennusta ei siten voida jatkaa, jos yrittäjätoiminta keskeytyy tilapäisesti ennen maksualennusajan kulumista esimerkiksi äitiysloman, hoitovapaan tai varusmiespalvelun takia. Tällainen tiukasti vain yhteen yrittäjätoimintajaksoon rajoittuva järjestelmä on kankea. Oikeus maksualennukseen tulisi säilyä, vaikka YEL-yrittäjätoiminta jostakin syystä välillä lakkaisi.

Työntekijäin eläkelaki

Eläketurvakeskuksen päätös

TEL:n 10 a §:n 2 momentin viittaus 1 §:n 6 momenttiin on virheellinen. Viittauksen pitäisi olla vuoden 2000 alusta voimaan tulleen uuteen 1 §:n 7 momenttiin, johon kyseisessä viittauksessa tarkoitettut säännökset siirrettiin.

Työkyvyttömyyseläkkeen, kuntoutusrahan ja kuntoutuskorotuksen maksaminen työnantajalle

TEL:ssa on lähtökohtana, että etuus maksetaan sille, jolle se on myönnetty, jollei laissa nimenomaan toisin säädetä. Tästä säädetään 19 b §:n 2 momentissa. Vuoden 2000 alusta alkaen kuntoutusraha on 19 c §:n 1 momentin nojalla voitu maksaa työnantajalle vain silloin, kun kuntoutusraha on myönnetty työntekijälle takautuvasti ja työnantaja on maksanut työntekijälle samalta ajalta sairausajan palkkaa. Lain 19 c §:n 1 momenttia on pidettävä poikkeussäännöksenä 19 b §:n 2 momentissa olevaan säännökseen, jonka mukaan etuus maksetaan sille, jolle se on myönnetty. Siten 19 c §:n 1 momenttia on tulkittava suppeasti eikä sen sanamuotoa näin ollen voida laajentaa koskemaan muita kuin säännöksessä nimenomaisesti säädettyjä tilanteita.

Kuntoutusrahaa maksetaan työkyvyttömyyden ehkäisemiseksi henkilölle, jonka ammatillista kuntoutusta työeläkelaitos tukee. Kuntoutusraha maksetaan kuntoutusajalta. Joissakin tilanteissa sitä voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta.

Ennen vuoden 2000 alusta voimaan tullutta lainmuutosta palkan määrää vastaava osa kuntoutusrahasta maksettiin työnantajalle, jos tämä oli maksanut samalta ajalta palkkaa. Säännöksen tarkoituksena oli nimenomaan estää palkan ja kuntoutusrahan maksaminen samanaikaisesti. Lain muutoksen seurauksena työntekijä saa kokonaisuudessaan hyväksyä sekä palkan että kuntoutusrahan silloin, kun työelämässä olevan henkilön työkyvyttömyyttä ehkäistään työeläkekuntoutuksella. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Säännöstä kuntoutusrahan maksamisesta tulisikin muuttaa siten, että se vastaa ennen vuotta 2000 voimassa ollutta lakia.

Kuntoutusrahan tavoin myös työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen työnantajalle on rajoitettu siihen, että eläke on myönnetty työntekijälle takautuvasti samalle ajalle, jolta työnantaja on maksanut sairausajan palkkaa. Näin on ollut jo ennen edellä mainittua lainmuutosta. Kuitenkin on myös tilanteita, joissa työkyvyttömyyseläkkeen ja siihen liittyvän kuntoutuskorotuksen saaja voi olla samanaikaisesti työssä, josta hänelle maksetaan palkkaa. Näissäkin tilanteissa olisi perusteltua, että palkkaa vastaava osa eläkkeestä ja kuntoutuskorotuksesta maksettaisiin työnantajalle siitä riippumatta, onko työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus myönnetty takautuvasti tai onko työnantajan maksama palkka sairausajan palkkaa tai muunlaista palkkaa.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Yrittäjien eläkelaki

YEL:n aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennusta koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennuksen voisi saada yrittäjätoiminnan aloittamisistä riippumatta, va-

kuutusmaksun alennusaika olisi nykyistä pidempi ja alennuksen voisi saada esityksessä tarkemmin ehdotetulla tavalla ensimmäisen YEL:n mukaisen yrittäjätoiminnan lisäksi myös toisessa yrittäjätoiminnassa. Toisaalta vakuutusmaksun alennusprosentti ehdotetaan pienennettäväksi nykyisestä määrästä puoleen.

Ehdotetuilla muutoksilla pyritään siihen, että yhä useampi yritystoimintaa aloittava yrittäjä voisi päästä aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennuksen piiriin ja että aloittavat yrittäjät olisivat nykyistä tasavertaisemmassa asemassa keskenään. Ehdotettu ikäraja luopuminen myös kannustaisi yrittäjätoiminnan aloittamista vanhemmallakin iällä. Toisaalta ehdotetut muutokset on pyritty tekemään siten, että ehdotettu uusi vakuutusmaksualennusjärjestely olisi nykyiseen vakuutusmaksualennusjärjestelyyn verrattuna kustannusneutraali.

Ehdotuksen mukaan aloittavalla yrittäjällä olisi oikeus vakuutusmaksualennukseen riippumatta siitä, missä iässä hän aloittaa yrittäjätoiminnan. Vakuutusmaksuprosentti olisi 75 prosenttia yrittäjille vuosittain vahvistetavasta vakuutusmaksuprosentista. Vakuutusmaksu laskettaisiin alennetun prosentin mukaisena yrittäjän ensimmäisen YEL:n mukaisen yrittäjätoiminnan 48 ensimmäiseltä kuukaudelta. Alennetun prosentin mukainen vakuutusmaksu olisi rajoitettu enintään kahteen ensimmäiseen yrittäjätoiminta-aikaan. Siten yrittäjän, jonka ensimmäinen yrittäjätoiminta ei kestäisi 48:aa kuukautta, vakuutusmaksu määrättäisiin alennetun prosentin mukaisena vielä toisessakin yrittäjätoiminnassa siltä ajalta, jolta 48 kuukaudesta vielä jäljelle jääneen ajan perusteella oikeus alennetun prosentin mukaiseen vakuutusmaksuun olisi vielä olemassa.

Ehdotetussa muutoksessa aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennus olisi rajoitettu kahteen ensimmäiseen yrittäjätoimintaan, sillä jos vakuutusmaksualennus myönnettäisiin aina uuteen yrittäjätoimintaan niin pitkään kuin maksualennusaikaa ehdotetusta 48 kuukauden ajasta olisi vielä jäljellä, tällaisen järjestelyn toteuttaminen olisi käytännössä vaikea. Tämä edellyttäisi, että eläketurvakeskukseen rakennettaisiin valvontajärjestelmä yrittäjätoiminnan päättyessä jäljellä olevan

maksualennusajan seuraamiseksi. Yrittäjäjaksojen määrän osalta rajoittamaton oikeus vakuutusmaksun alennukseen ei myöskään kannustaisi yrittäjätoiminnassa pysymistä. Toisaalta ehdotuksen mukaisella laajentamisella kahteen ensimmäiseen yrittäjätoimintaan pystyttäisiin korjaamaan nykyisin voimassa olevan järjestelyn epäkohta siltä osin, ettei ensimmäisen yrittäjätoiminnan keskeyttäminen äitiysloman, asepalvelun tai muun syyn takia veisi oikeutta vakuutusmaksualennuksen saamiseen YEL:n alaisen yrittäjätoiminnan alkaessa uudelleen, jos vakuutusmaksun alennusaikaa olisi vielä jäljellä. Ehdotuksen mukaan yrittäjän olisi vakuutusmaksualennuksen saadakseen toisessa yrittäjätoiminnassaan kuitenkin itse vaadittava vakuutusmaksun alennusta jäljellä olevalta ajalta. Yrittäjän vaatimuksen perusteella eläkelaitokset tarkistaisivat jäljellä olevan maksualennusajan pituuden rekisteristä.

Ehdotuksen mukaan alennettu vakuutusmaksuprosentti olisi tarkoitettu nimenomaan aloittaville yrittäjille. Siten edellytyksenä ehdotetun uuden vakuutusmaksualennusjärjestelyn soveltamiselle olisi, että yrittäjä aloittaa YEL:n alaisen yritystoiminnan harjoittamisen ensimmäistä kertaa uuden järjestelyn voimassa ollessa. Siten sellaiseen yrittäjään, jonka aikaisempi YEL:n mukainen yritystoiminta on päättynyt ennen ehdotetun muutoksen voimaantuloa ja joka aloittaa uuden YEL:n mukaisen yrittäjätoiminnan muutoksen voimaantulon jälkeen, ei sovellettaisi uutta vakuutusmaksualennusjärjestelyä. YEL:n mukaisen yrittäjätoiminnan harjoittamiseksi katsottaisiin myös yritystoiminnan harjoittaminen ajalta, jolta vakuuttamisvelvollisuudesta vapautettu yrittäjä olisi ilman vapautusta ollut velvollinen ottamaan YEL:n mukaisen vakuutuksen.

2.2. Työntekijäin eläkelaki

TEL:n 19 c §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työnantajan maksaman palkan lisäksi työntekijälle samalta ajalta myönnetty kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus voitaisiin maksaa palkkaa vastaavalta osalta työnantajalle. Se osa kuntoutusrahasta tai työkyvyttömyyseläkkeestä ja kuntoutuskoro-

tuksesta yhteensä, joka ylittää samalta ajalta maksetun palkan määrän, maksettaisiin työntekijälle itselleen. Ei ole tarkoituksenmukaista, että työntekijä saisi samalta ajalta palkkaa ja kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta siltä osin kuin kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläke ja kuntoutuskorotus yhdessä eivät ylitä palkan määrää.

Muilta osin 19 c §:n 1 momentti säilyisi muuttumattomana. Myöskään 19 c §:n 7 momenttia ei muutettaisi, joten se koskisi työkyvyttömyyseläkkeen lisäksi soveltuvin osin myös kuntoutusrahaa ja -korotusta. Siten näiden etuuksien työnantajalle maksamisen edellytyksenä olisi, että työnantaja ilmoittaa eläkelaitokselle riittävän ajoissa etuuden maksamisesta itselleen.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksessä ehdotetun aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennuksen piiriin kuuluisi eläketurvakeskuksen arvioiden mukaan vuosittain noin 56 000 henkilöä. Ehdotetulla muutoksella ei olisi taloudellisia vaikutuksia valtiontalouteen eikä eläkelaitoksille. Samalla, kun aloittavien yrittäjien vakuutusmaksu-

alennukseen oikeutettujen yrittäjien piiri laajenisi ja alennusaika pitenisi nykyisin voimassa olevasta järjestelystä, vakuutusmaksun alennusosuus pienenisi 50 prosentista 25 prosenttiin. Muutosten vakuutusmaksutuloa vähentävän ja lisäävän vaikutuksen on arvioitu olevan saman suuruinen.

Ehdotetulla muutoksella kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen ja siihen liittyvän kuntoutuskorotuksen maksamisesta työnantajalle ei myöskään olisi valtiontaloudellisia vaikutuksia. Muutos ei myöskään vaikuttaisi työeläkekustannuksiin, koska kysymys on vain siitä, kenelle myönnetty etuus maksetaan. Yksityisen kansalaisen kannalta muutos merkitsisi sitä, ettei kuntoutusrahaa tai työkyvyttömyyseläkettä ja siihen liittyvää kuntoutuskorotusta makseta hänelle samanaikaisesti palkan kanssa.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä eläketurvakeskuksen edustajien kanssa. Esitys perustuu eläketurvakeskuksen hallituksen hyväksymiin ehdotuksiin YEL:n ja TEL:n muuttamisesta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Yrittäjien eläkelaki

1 §. Pykälän 3 momentin 2 kohtaa muutettaisiin siten, että lainkohdassa säädetty työtulon alaraja muuttuisi nykyisen kuukausityötulon sijasta vuositytöluksi. Ehdotettu muutos ei muuttaisi nykyisen säännöksen asiasisältöä.

Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin selvyiden vuoksi säännös siitä, että urheilemista koskevasta eläketurvasta säädetään urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa.

9 §. Pykälän 2 momentissa säädetään aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennuksesta. Näitä säännöksiä muutettaisiin siten, että

aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennuksen voisi saada aloittavan yrittäjän iästä riippumatta. Alennettu vakuutusmaksu olisi 75 prosenttia 1 momentin mukaisesta yrittäjille vuosittain vahvistettavasta vakuutusmaksuprosentista. Vakuutusmaksu laskettaisiin alennetun prosentin mukaisena enintään yrittäjätoiminnan 48 ensimmäiseltä kuukaudelta. Alennettu vakuutusmaksu rajoitettaisiin enintään kahden ensimmäisen yrittäjätoiminnan aikaan siten, että yrittäjälle, jonka ensimmäinen YEL:n alainen yrittäjätoiminta ei kestäisi 48 kuukauden aikaa, voitaisiin hänen vaatimuksestaan laskea vakuutusmaksu alennettun prosentin mukaisena vielä ensimmäisen yrittäjätoiminnan jälkeen aloitetun seuraavan yrittäjätoiminnan siltä ajalta, joka 48 kuu-

kauden ajasta on jäänyt jäljelle ensimmäisen yrittäjätoiminnan kestänyttä alle 48 kuukauden ajan. Toisen yrittäjätoiminnan alkamisen ja ensimmäisen yrittäjätoiminnan päättymisen välistä aikaa säännöksessä ei rajoitettaisi.

Koska yrittäjä voi vakuuttaa toisen yrittäjätoimintansa eri työeläkelaitoksessa kuin ensimmäisen yrittäjätoimintansa, yrittäjän tulisi itse vaatia vakuutusmaksualennusta toiseen yrittäjätoimintajaksoon. Kun yrittäjä vaatisi maksualennusta toiseenkin yrittäjätoimintaansa, eläkelaitos tarkistaisi rekisteristä jäljellä olevan maksualennusajan pituuden ja vakuutusmaksu määrättäisiin tältä ajalta alennetun prosentin mukaisena.

Ehdotettua lainkohtaa sovellettaessa YEL:n mukaisesti yrittäjätoiminnaksi katsottaisiin myös aika, jolta YEL-vakuuttamisvelvollisuudesta vapautettu yrittäjä olisi ilman vapautusta ollut velvollinen ottamaan lain mukaisen vakuutuksen. Lain 7 §:n 3 momentissa säädetty menettely yrittäjätoiminnan niin sanotusta teknisestä katkaisusta ei merkitsisi yrittäjätoiminnan yhdenjaksoisuuden katkeamista ehdotettua lainkohtaa sovellettaessa.

YEL:n 12 §:n 1 momentin mukaisesti pakkovakuutetulla yrittäjällä ei edelleenkään olisi oikeutta aloittavan yrittäjän vakuutusmaksualennukseen (12 §:n 3 momentti).

1.2. Työntekijäin eläkelaki

10 a §. Pykälän 2 momentin viittaus TEL:n 1 §:n 6 momenttiin tarkistettaisiin viittaukseksi 1 §:n 7 momenttiin, jolloin kyseinen viittaus kohdistuisi nykyisin voimassa olevan 1 §:n oikeaan säännökseen.

19 c §. Pykälän 1 momentissa säädetään nykyisin takautuvasti myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen ja kuntoutusrahan maksamisesta työnantajalle silloin, kun työnantaja on maksanut työntekijälle samalta ajalta sairausajan palkkaa. Lainkohtaa muutettaisiin siten, että kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus maksettaisiin palkkaa vastaavalta osalta työnantajalle samalta ajalta kuin työnantaja on maksanut työntekijälle palkkaa. Siten kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus voitaisiin maksaa työnantajalla

silloinkin, kun kysymyksessä olevaa etuutta ei ole myönnetty takautuvasti ja työnantajan maksama palkka on muuta kuin sairausajan palkkaa.

Voimassa olevan lainkohdan säännöstä takautuvasti myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen maksamisesta työnantajalle sairausajan palkan maksamisen ajalta ei muutettaisi. Myös ne rajoitukset kuntoutusrahan ja työkyvyttömyyseläkkeen maksamisesta työnantajalle, joista voimassa olevassa lainkohdassa säädetään, pysyisivät muuttumattomina ja ne ulotettaisiin koskemaan myös ehdotettuja uusia maksutilanteita.

Ehdotetun 1 momentin nojalla säännöksessä mainitut etuudet voitaisiin maksaa työnantajalle enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä, joten mahdollinen ylimenevä osa työkyvyttömyyseläkkeestä, kuntoutusrahasta tai työkyvyttömyyseläkkeestä ja kuntoutuskorotuksesta yhdessä maksettaisiin työntekijälle itselleen. Etuuksien maksaminen työnantajalle edellyttäisi myös pykälän 7 momentin mukaista ilmoitusta.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Ehdotettua YEL:n 9 §:n 2 momenttia sovellettaisiin sellaiseen yrittäjään, jonka ensimmäinen YEL:n mukainen yrittäjätoiminta on alkanut lain voimaantulon jälkeen. Sellaiseen yrittäjään, jonka ensimmäinen YEL:n mukainen yrittäjätoiminta on alkanut ennen ehdotetun 9 §:n 2 momentin voimaantuloa, sovellettaisiin 9 §:n 2 momenttia sellaisena kuin se on voimassa ennen ehdotetun muutoksen voimaantuloa. Siten vuoden 2002 loppuun asti olisi voimassa sekä vanhojen että uusien säännösten perusteella myönnettyjä vakuutusmaksualennuksia.

Ehdotettua TEL:n 19 c §:n 1 momenttia sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen maksettavaan kuntoutusrahaan tai työkyvyttömyyseläkkeeseen ja siihen liittyvään kuntoutuskorotukseen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**yrittäjien eläkelain 1 ja 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/1969) 1 §:n 3 momentin 2 kohta ja 4 momentti sekä 9 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 4 momentti laissa 373/1995 ja 9 §:n 2 momentti laissa 1436/1991, seuraavasti:

1 §

Tämä laki ei kuitenkaan koske:

2) yrittäjää, jonka 7 §:ssä tarkoitettu vuotuinen työtulo tämän lain alaisesta ansiotyöstä on arvioitava keskimäärin pienemmäksi kuin työntekijäin eläkelain (395/1961) 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetty rahamäärä kerrottuna kahdellakymmenellä neljällä;

Tämä laki ei koske myöskään urheilemista. Sitä koskevasta eläketurvasta säädetään urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa (575/2000).

9 §

Yrittäjän vakuutusmaksuprosentti on 75 prosenttia 1 momentin mukaisesta maksuprosentista ensimmäisen tämän lain mukaisen

yrittäjätoiminnan 48 ensimmäiseltä kuukaudelta. Jos ensimmäinen yrittäjätoiminta kestää alle 48 kuukautta, vakuutusmaksu lasetaan yrittäjän vaatimuksesta alennetun prosentin mukaisena 48 kuukaudesta jäljelle jääneeltä ajalta vielä toisessa tämän lain mukaisessa yrittäjätoiminnassa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2001.

Tämän lain 9 §:n 2 momenttia sovelletaan sellaiseen yrittäjään, joka aloittaa yrittäjien eläkelain mukaisen yrittäjätoiminnan ensimmäisen kerran tämän lain voimassa ollessa. Sellaiseen yrittäjään, jonka yrittäjien eläkelain mukainen yrittäjätoiminta on alkanut ensimmäisen kerran ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan yrittäjien eläkelain 9 §:n 2 momenttia sellaisena kuin se on voimassa tämän lain voimaan tullessa.

2.

Laki**työntekijäin eläkelain 10 a ja 19 c §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 10 a §:n 2 momentti ja 19 c §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 10 a §:n 2 momentti laissa 1482/1995 ja 19 c §:n 1 momentti laissa 1331/1999, seuraavasti:

10 a §

 Jos työsuhteselvittely koskee eläketurvakeskuksen 1 §:n 7 momentin nojalla ratkaistavaa asiaa, 1 momentissa tarkoitettua päätökseen antaa eläketurvakeskus.

19 c §

Jos eläkelaitos on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa, eläke maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle, kuitenkin enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä. Eläkettä ei makseta työnantajalle siltä osin kuin se on 4 d §:n 4 momentin perusteella suoritettava sairausvakuutusrahas-

tolle eikä silloin, kun työnantaja on saanut korvauksen maksamastaan palkasta muun lain nojalla. Jos työntekijälle on myönnetty kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus ja työnantaja on maksanut tai maksaa työntekijälle samalta ajalta palkkaa, menetellään kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen ja siihen liittyvän kuntoutuskorotuksen maksamisessa samoin kuin edellä työkyvyttömyyseläkkeen maksamisesta säädetään.

 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2001.

Tämän lain 19 c §:n 1 momenttia sovelletaan lain voimaan tulon jälkeen maksettaviin etuuksiin.

Helsingissä 24 päivänä marraskuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

yrittäjien eläkelain 1 ja 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/1969) 1 §:n 3 momentin 2 kohta ja 4 momentti sekä 9 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 4 momentti laissa 373/1995 ja 9 §:n 2 momentti laissa 1436/1991, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Tämä laki ei kuitenkaan koske:

2) yrittäjää, jonka työtulo kuukautta kohden tämän lain alaisesta ansiotyöstä on arvioitava keskimäärin pienemmäksi kuin työntekijäin eläkelain (395/61) 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa edellytetty määrä kaksinkertaisena;

Tämä laki ei koske myöskään urheilemista.

9 §

Jos yrittäjä tämän lain mukaista toimintaansa aloittaessaan ei ole täyttänyt 43 vuotta, maksuprosentti on puolet 1 momentin mukaisesta maksuprosentista yrittäjätoiminnan aloittamisvuotena ja kahtena sitä

Ehdotus

1 §

Tämä laki ei kuitenkaan koske:

2) yrittäjää, jonka 7 §:ssä tarkoitettu vuotuinen työtulo tämän lain alaisesta ansiotyöstä on arvioitava keskimäärin pienemmäksi kuin työntekijäin eläkelain (395/1961) 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetty rahamäärä kerrottuna kahdel-lakymmenellä neljällä;

Tämä laki ei koske myöskään urheilemista. Sitä koskevasta eläketurvasta säädetään urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta annetussa laissa (575/2000).

9 §

Yrittäjän vakuutusmaksuprosentti on 75 prosenttia 1 momentin mukaisesta maksuprosentista ensimmäisen tämän lain mukaisen yrittäjätoiminnan 48 ensimmäiseltä kuukaudelta. Jos ensimmäinen yrittäjätoiminta kestää alle 48 kuukautta, vakuu-

seuraavana kalenterivuotena. Jos yrittäjän maksuprosentti on kuitenkin hänen aikaisemman yrittäjätoimintansa perusteella määrätty tämän hetken mukaisesti, hänen vakuutusmaksunsa lasketaan 1 hetken mukaisesti.

tusmaksu lasketaan yrittäjän vaatimuksesta alennettuna prosenttien mukaisena 48 kuukaudelta jäljelle jääneeltä ajalta vielä toisessa tämän lain mukaisessa yrittäjätoiminnassa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2001.

Tämän lain 9 §:n 2 momenttia sovelletaan sellaiseen yrittäjään, joka aloittaa yrittäjien eläkelain mukaisen yrittäjätoiminnan ensimmäisen kerran tämän lain voimassa ollessa. Sellaiseen yrittäjään, jonka yrittäjien eläkelain mukainen yrittäjätoiminta on alkanut ensimmäisen kerran ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan yrittäjien eläkelain 9 §:n 2 momenttia sellaisena kuin se on voimassa tämän lain voimaan tullessa.

2.

Laki

työntekijäin eläkelain 10 a ja 19 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 10 a §:n 2 momentti ja 19 c §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 10 a §:n 2 momentti laissa 1482/1995 ja 19 c §:n 1 momentti laissa 1331/1999, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

10 §

Jos työsuhdeselvittely koskee eläketurvakeskukseen 1 §:n 6 hetken perusteella ratkaistavaa asiaa, 1 hetkessä tarkoitettu

Ehdotus

10 §

Jos työsuhdeselvittely koskee eläketurvakeskukseen 1 §:n 7 hetken *nojalla* ratkaistavaa asiaa, 1 hetkessä tarkoitettu

päätöksen antaa eläketurvakeskus.

päätöksen antaa eläketurvakeskus.

19 c §

Jos eläkelaitos on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen tai *kuntoutusrahan* ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa, eläke tai *kuntoutusraha* maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle, kuitenkin enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä. Eläkettä ei makseta työnantajalle siltä osin kuin se on 4 d §:n 4 momentin perusteella suoritettava sairausvakuutusrahastolle eikä *eläkettä tai kuntoutusrahaa* makseta työnantajalle myöskään silloin, kun työnantaja on saanut korvauksen *sairausajalta* maksamastaan palkasta muun lain nojalla.

19 c §

Jos eläkelaitos on myöntänyt työntekijälle takautuvasti työkyvyttömyyseläkkeen ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta sairausajan palkkaa, eläke maksetaan tältä ajalta hakemuksesta työnantajalle, kuitenkin enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä. Eläkettä ei makseta työnantajalle siltä osin kuin se on 4 d §:n 4 momentin perusteella suoritettava sairausvakuutusrahastolle eikä silloin, kun työnantaja on saanut korvauksen maksamastaan palkasta muun lain nojalla. *Jos työntekijälle on myönnetty kuntoutusraha tai työkyvyttömyyseläke ja siihen liittyvä kuntoutuskorotus ja työnantaja on maksanut tai maksaa työntekijälle samalta ajalta palkkaa, menettään kuntoutusrahan tai työkyvyttömyyseläkkeen ja siihen liittyvän kuntoutuskorotuksen maksamisessa samoin kuin edellä työkyvyttömyyseläkkeen maksamisesta säädetään.*

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 2001.

Tämän lain 19 c §:n 1 momenttia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen maksettaviin etuuksiin.
